

Hvedholm foto år 1906

Kongernes Hvedholm

Horneland og øerne i Øhavet ud for var rige på vildt og hørte til de vidtstrakte godser, som kronen besad siden vikingetiden. Rundkirken, halvøens fæstning blev bygget for at forsvare Lillebælt mod angreb fra Venderne syd for Østersøen.

År 1223 blev kong Valdemar Sejr og kronprinsen taget til fange af grev Henrik af Schwerin også kaldet Sorte Henrik under en jagt på Lyø. Der fulgte en vanskelig tid, hvor riget måtte betale en enorm løsesum og afstå landene syd for Østersøen for at løskøbe kongefamilien. Danmarks tid som stormagt var på en gang forbi.

Hornekrøniken startede år 1225 ved kongens hjemkomst og blev gennem hundrede år skrevet af munke i Hardenbergs tjeneste. Den var i mange år juvelen i Hvedholms bibliotek, indtil lensgreve Preben Bille Brahe forærede den til kongen. Som landets ældste bevarede bog udstilles den i dag på Nationalmuseet.

Hvedholm nævnes første gang i kong Valdemars jordebog år 1231 som kongsgården Horn, der var 30 mark guld værd. Bogen var landets første matrikel og grundlaget for skatteopkrævning.

Efter opstanden mod Christoffer II år 1332 nedsatte Lars Jonsen Panter sig som drost dvs. konge på Langeland. Der gik otte år inden Valdemar Atterdag år 1340 samlede riget, men først år 1430 mageskiftede Laurids Jonsen Panter Langeland med kongens Horneland. Kongsgården forblev herefter i samme slægts eje i over 500 år.

Hornebogen

Skiftende familier år 1430 - 1751

Mette Pedersdatter Present fik gården år 1475 fra sin første mand Laurens Jensen Panter, der også ejede Løgismose, og hvis far var dommer under dronning Margrethe d. I, og hvis farfar var drost Laurids Panter. Hun giftede sig anden gang med Eiler Hardenberg, hvis slægt stammer fra Hannover og kom til Danmark med den holstenske kullede grev Gerhard, der blev dræbt af Niels Ebbesen i Randers år 1340.

Sønnesønnen Erik faldt i krigen om Ditmarsken år 1500, hvor de brynjeklædte ryttere blev skubbet af hestene og lå hjælpeløse med tunge brynjer i den oversvømmede marsk uden at kunne rejse sig. Sønnen Jacob Hardenberg samlede godserne Arreskov og Sandholt gennem giftermål med Edel Bille og købte Holme Kloster af kongen. Hans anden hustru Sophie Lykke fortsatte som lensmand efter mandens død. Hun var en af landets få kvindelige lensmænd og tilmed en af de strengeste. Da bønderne år 1557 klagede over urimelig behandling, skred kongen ind og påbød hende at skifte med døtrene. Derved blev Edel Hardenberg ejer af Hvedholm. Hun giftede sig med Frands Bille til Søholm, der havde studeret hos Luther i Wittenberg.

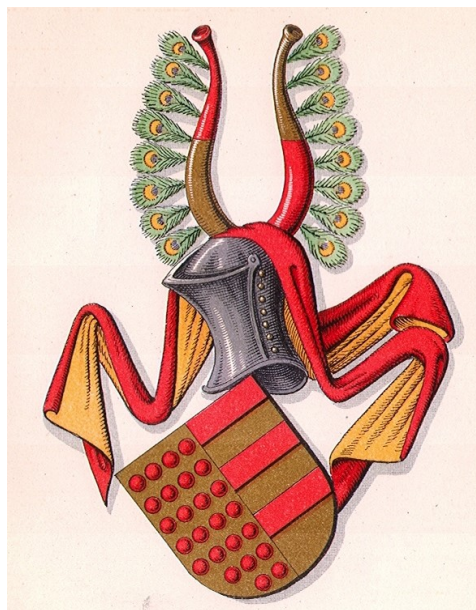
Våben Panter

Våben Hardenberg

Frands deltog i Den Nordiske Syvårskrig som viceadmiral under Peder Skram og faldt år 1564 under søslaget ved Øland. Enken Edel styrede gården i tyve år. Da kong Frederik II var i pengenød, købte hun jorden på Horneland fra det nedlagte Skt. Knuds kloster. I 1572 skrev niecen Anna Hardenberg, mens hun boede på Hvedholm, et berømt brev, hvor hun ophævede forlovelsen med kronprinsen den senere kong Frederik II. Dermed fraskrev hun sig muligheden for at blive Danmarks dronning. Sønnen Erik Bille havde temperament og kom år 1584 under et skænderi til at spidde sin fætter Jørgen Rud med kårde og måtte flygte til udlandet. Hankom først hjem, da Ruderne med kongens mellemkomst havde givet ham lejde og sluttet forlig. Erik betalte blodspenge og en sum til de fattige, hvorefter han kunne overtage Hvedholm.

Erik byggede en trefløjet borg i to etager med tre tårne, hvoraf kældrene stadig er i brug. Mod syd, lå en forsvarsmur, og vandfyldte voldgrave omkransede borgen. Da han ikke var gift eller havde børn, gik Hvedholm til faster Ingeborg Bille, der var en håndfast og dygtig kvinde, men også grisk, hensynsløs og begærlig efter gods og guld. Hun overlevede mange slægtninge, øgede sin formue ved arv og døde år 1608 uden arvinger.

Våben Present

Hvedholm gik nu til den fjerne slægtning Tønne Brahe, der år 1611 faldt kun 20 år gammel i Kalmar krigen. Hvedholm gik derefter til fætter Jørgen Brahe, der var uddannet i Sorø og på studierejser i udlandet. Han var hofjunker og gesandt hos kong Christian IV, lensmand på Hagenskov og deltog i flere krige. Han var født på Knudstrup i Skåne og astronomen Tycho Brahe var hans farbror. Han ejede ni godser og blev kaldt "*Den lille konge på Fyn*". Han byggede "*Horneporten*" år 1637, hvor hans og fruens monogrammer endnu findes.

Da svenskerne år 1658 plyndrede Fyn, blev Jørgen taget til fange. Han søgte forgæves at hindre enevælden, men døde samtidig med den blev indført år 1660.

Den unge konge Christian IV fratog farbror Tycho lenet på Hven, hvorpå astronomen rejste til Prag for at fortsætte arbejdet hos kejserens fysiker Kepler. Uranienborg og Stjerneborg på Hven tilhørte Brahe personligt, hvorfor han nedrev dem og sendte byggematerialerne til Hvedholm, hvor de blev genanvendt til gårdens bygninger. I Prag fortsatte Tycho Brahe ud fra målingerne fra Stjerneborg med at opstille loven om planetbaner og grundlagde derved astrofysik som videnskab. Brahes arbejde blev grundlaget for englænderen Newtons tyngde love, uden brug af hvilke mennesket aldrig var landet på månen..

Jørgens søn Preben Brahe arvede Hvedholm kort før slottet brændte år 1681. Ved genopførelsen genbrugtes de nedre dele af ydermuren. Ved matriklen år 1688 var Hvedholm den eneste lodsejer i Horne sogn med landsbyerne Dyreborg, Bjerne, Bøjden og Horne. Horne var med 60 gårde og 33 huse en af landets største landsbyer. Sønnen Jørgen Brahe døde år 1716 uden børn, og enken blev erklæret fallit.

Våben Bille

*Preben Brahe malet af
C. G. Pilo*

Fra stamhus til lensgrevskab

År 1736 købte fætterens søn Preben Brahe sine medarvingers arvelod og blev eneejer. Han var oberstløjtnant ved det fynske fodregiment og døde ugift år 1786 som sidste led i Brahe-slægten. Forinden havde han år 1751, for at ejendommene kunne nedarves udelt, sammen med sin søster Susanne Hein oprettet stamhuset Brahesminde af hovedgårdene Hvedholm, Østrupgård, Steensgaard og Damsbo.

Hans fætter Henrik Bille Brahe til Egeskov overtog stamhuset, men overdrog det samme år til sin 16-årige søn Preben Bille Brahe. Preben samlede kunst og en værdifuld bogsamling med over 2.000 bind. År 1798 var arealet på 8.500 ha, og stamhuset blev ophøjet til lensgrevskab. Ejendommen var ikke et len i betydningen lån og betalte normal skat. Formålet var at sikre den i familiens eje, men det skulle hundrede år senere vise sig at blive skæbnesvangert. Preben var medlem af landets første stænderforsamling i Roskilde.

År 1805 købtes Svanholm gods på Sjælland til sønnen Johan Christian, og år 1811 udskiltes Egeskov som baroni med den næstældste søn baron Frederik som besidder. Preben samlede familieportrætter som Jens Juels henrivende portræt af grevinde Eleonora Sophie, grevens første hustru, der holder en vindrueklase op for sin lille søn. Han var mæcen for maleren C.W. Eckersberg og omlagde haven i engelsk stil med det fredede Pan tempel, der ses fra dæmningen mellem havens søer. Efter hans død år 1857 rejste bønderne en buste ved indkørslen til slottet til hans minde. Den blev udført af billedhuggeren H. W. Bissen. I Horne kirke indrettede han en adelsloge, og bekostede, at billedhuggeren Thorvaldsen lavede døbefonten. På kirkegården opførte han familiens fredede kapel.

Hans Christian Andersen

Digteren boede på Hvedholm og fik inspiration til eventyr. I 1858 udgav han eventyret "Rosen fra Hvedholm". I dagbøgerne omtales møder med lensgrevinde Louise Frederikke Gustava Bille-Brahe, der var overhofmesterinde for dronningerne fra 1888 til 1910.

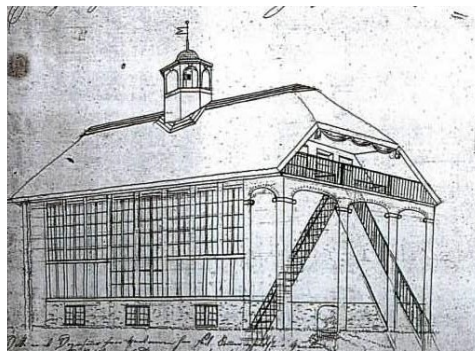
Iagttages ænderne i slotssøen, er det ikke svært at forestille sig digteren sidde i skyggen af de store plataner og skrive eventyret "Den Grimme Ælling".

Hvedholm er kun del af eventyret med prinser og prinsesser. I dag anvendes slottet til møder og Retriet. Ved faglige møder inspireres deltagerne og får nye tanker, mens familier mere mødes til fest og fejringer som barnedåb, konfirmation og bryllup.

Slottet betjener et bredt publikum, der for en stund lever midt i historien.

*Susanne Hein
malet af C. G. Pilo*

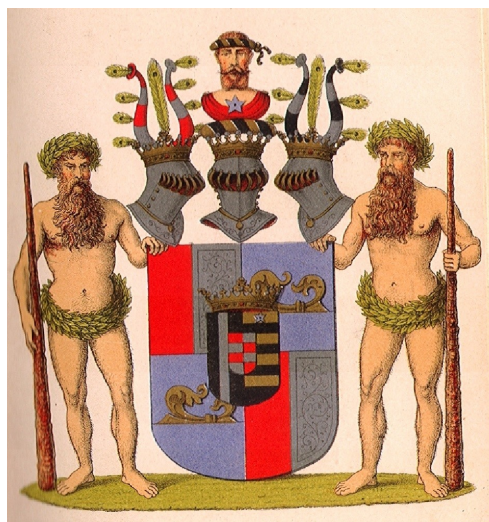
Hvedholms gamle orangeri

Portræt af Preben Bille Brahe

Våben Brahe

Våben Bille Brahe Selby

Sønnen Henrik Bille Brahe var diplomat i Petersborg og London, charge d'affaires i Haag og gesandt i Wien. År 1851 søgte han som kongelig kommissær i Flensborg at modvirke den tåbelige plan om Slesvigs indlemmelse i Danmark. Fiaskoen førte til den tyske krig år 1864 med tragisk udfald for Danmark. Han fjernede kanonbefæstningen fra Hvedholm for, at slottet ikke skulle blive et militært mål, hvis tyskerne invaderede Fyn. Kanonerne på Dybbøl skanse kunne høres i Horne. Under krigen stillede han slottet til rådighed som hospital for sårede soldater, der blev sejlet over fra Als. På kirkegården findes et mindesmærke og en fællesgrav for soldaterne, der døde på Hvedholm.

Grevskabet gik i arv til sønnen Preben Charles Bille Brahe Selby. Fra moderen fik han ud over navnet en formue fra den engelske adelsslægt Selby. Han solgte fæstegårdene til bønderne og samlede en fondskapital på 6 millioner kr., hvilket gjorde ham til en af datidens rigeste.

Slottet blev ombygget år 1882 under ledelse af arkitekt Johan Schrøder. Vestfløjen blev gjort dobbelt bred. I portfløjen lå grevens arbejdsværelse og den smukke hall, der sammen med Spejlsalen stammer fra 1600-tallet. Sydfløjen blev nedrevet, og gårdspladsen åbnet mod søen. Tårnet blev gjort elleve etager højt. Greven måtte tage lån med pant i grevskabet til ombygningen. Tårnet blev en "torn" i myndighedernes øjne, der mente, at det blev for stort.

Ombygningen kostede 724.000 kr. heraf udgjorde udsmykningen af loftet i Riddersalen 6.000 kr. og tårnet 36.000 kr. Brandforsikringen sætter i dag præmien efter, at en totalskade kan koste 325 millioner kr. Værdier kan dårligt sammenlignes over 150 år. Datidens håndværkstraditioner findes ikke længere, og den tid, hvor man byggede smukt, kommer ikke igen. Fra kælder til spir blev slottet opført i udsøgt kvalitet. Orkanen i 2005 væltede skovene på Fyn. En person på gårdspladsen blev suget op af vinden og slog sig i faldet, men slottet led kun ubetydelig skade. Et u-haspet vindue blæste ud, men kunne repareres. De tunge kobbelploader på taget løftede sig 10 cm, men blev holdt på plads af 20 cm lange søm.

Kongehøjen ligger på havens sydligste punkt og har en spektakulær udsigt over Øhavet. I marmortrappens trin ses forsteneringer af en millioner år gamle fossiler fra Palæozoikum tidsalderen. I stuerne hang Jens Juels portræt af Struense og Caroline Mathilde, og i østfløjen var der værelser med plads til 70 overnattende gæster.

Grevskabet gik i 1918 i arv til sønnen grev Hendrik Bille Brahe Selby. Ved lensafslønningsloven året efter opløstes grevskabet. Selv om ejendommen havde været i familiens eje siden 1400-tallet og aldrig været til låns, konfiskerede staten slottet. Jord, bygninger og bohav, herunder familieportrætter, blev takseret. Slottet blev ansat til 650.000 kr., hvorefter ejeren blev pålagt at betale 260.000 kr. i skat. For at skaffe pengene, måtte ejeren sælge slottet, men da staten år 1928 var den eneste køber, ville den kun betale en spotpris på 175.000 kr. Hendrik var lensgreve i 30 år. År 1938 solgtes godset. Et ubrudt familieejerskab i 500 år med fornemme repræsentanter for fremskridt og udvikling blev tilintetgjort af ugenemtænkt lovgivning. Hendrik tiltrådte som en af landets rigeste, men efterlod ingenting til børnene. Konsekvensen var katastrofal for familien.

Våben Selby

Våben Bille Brahe

Plejehjem

Slot og park blev indrettet til sindssygehospital med plads til 124 overvejende kvindelige beboere, der boede otte i hver af de historiske stuer, der blev indrettet med senge. År 1993 besluttede amtet at nedlægge institutionen. Bygningen blev udbudt til salg, men ingen ville købe den. Slottet stod tomt i tre år, inden Ann og Gorm Lokdam købte det og indrettede hotel. Livet minder igen om gamle dage, blot er ejerne nu rykket ud af de fine stuer og varter i stedet gæsterne op.

Indretning af slottets 6.000 kvm var en stor opgave. Opvarmning kostede med de gamle gasfyr en million kroner om året. Efter isolering af lofter og installation af bio fyr blev udgiften tålelig. Slottets vinduer består af 5.000 ruder heraf mange 1800-tallet. De skal males hvert syvende år, hvilket giver fuldtidsarbejde til maleren om sommeren. Når han er vejen rundt, kan han starte forfra.

Selv om gæsterne gerne føler den historiske stemning, sætter de også pris på moderne bekvemmeligheder som varme, bløde senge og toilet. Der er indrettet 70 toiletter, hvor afløbene er ført gennem skjulte rum udenom stuklofterne i etagerne under. Slottet har plads til 160 gæster, der kan spise, hygge og overnatte.

Mysterier på Hvedholm

Mange slotte har uforklarlige fænomener, og Hvedholm er ingen undtagelse. Nogle kan føle lidt uhygge, men ret beset er det blot husets ånder, der kigger os over skulderen og ser til, at alt er, som det skal være. Ingen er blevet forulempet af ånder. Tvært imod værner de om huset og dets beboere, der kan sove trykt.

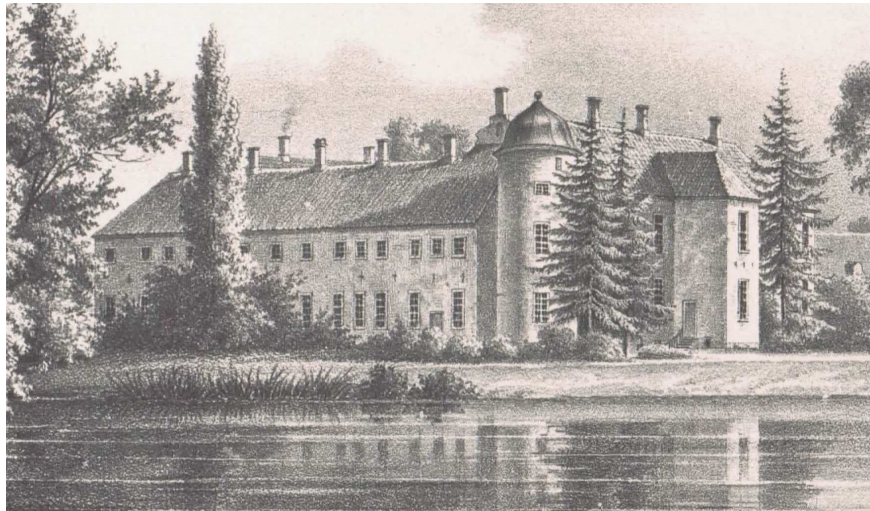
Hvad nogen anser for overtro, er for andre, der har haft oplevelser, virkeligt. Om det er deja-vu, metafysisk eller blot udforsket, så fortæller gæster uafhængigt af hinanden om de samme oplevelser.

Nogen søger at knytte slottets historie til fænomener, som da Erik Bille dræbte sin fætter med korde og måtte betale blodpenge. Eller den onde lenskvinde Sophie Lykke, der plagede bønderne så voldsomt, at kongen måtte gribe ind.

Under hekseforfølgelserne, der fortsatte op i det 17. århundrede, blev almindelige kvinder tortureret, brændt eller druknet, hvortil kom tillægsstraffen, at ligene ikke måtte begraves på kirkegården. Adelskvinder slap ikke, men havde det privilegium, at de blev halshugget i stedet for at komme på bålet. Hvedholm har sin egen heks. Hun ligger begravet under gulvet i vinkælderen. Hun er med til at give stemning mellem duftene fra vinglasset.

Astrofysikeren Tycho Brahes Uranienborg

Hvedholm tegning fra før ombygning år 1880

Parti af Hvedholms facade år 1880

Ser man på slottets grundplan, lægger man mærke til et rum på en snes kvadratmeter, hvor døren er muret til. Her gemte ejeren værdierne, da Fyn i 1600-tallet blev udplyndret af svenskerne.

I gamle dage før der blev indlagt elektricitet, blev slottet oplyst af petroleumslamper. Der var en særlig stemning når lensgreven, der dengang boede på nabogården Steensgård, holdt jagtmiddag i Riddersalen. Grevinden så en aften en arm med grønt pufærme række ind mellem gæsterne og skænke vin. Efter middagen bad hun gæsterne nedskrive oplevelsen.

Flere havde set det samme. Mystikken bestod i, at bygningen stod tom, og at der ikke var andre på slottet.

I plejehjemmets tid sad personalet en aften i vagtstuen, da en hånd rakte ind over bordet og arrangerede blomsterne i vasen. Hvedholms blomsterdekorationer synes overnaturligt smukke.

Gæsterne kan føle, at de ikke er alene. Selv om de ikke kan se andre, høres der stemmer fra nabostuen, men går man derind, så er stuen tom. Det kan være ekko eller lydbølger fra fortiden. Hvedholm er bygget med gange og trapper kun til tjenerne, som kan dække op og rydde af uden at komme i lokalerne samtidig med gæsterne. Heraf stammer udtrykket ”de skjulte ånder”.

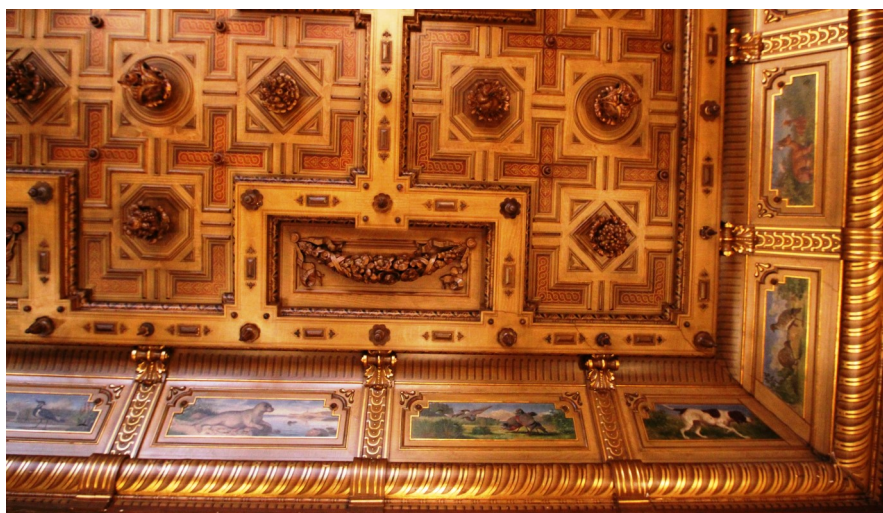
Film

Slottet har været location for en række film som i TV: ”Danmarks dejligste Slotshoteller”, ”Forræder” og ”Familien på Bryggen” samt spillefilm som ”En mand vender hjem”, ”Happy Ending” og ”Kidnapning”.

Horneporten

Hvedholm omtales i bogen ”Fra saga til slotsliv” af Gorm Lokdam Royal Classic forlag 2022.

Riddersalens loft Hvedholm